

MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQ HISOBINING O'RNI

Karabayev Nodirjon Nabijonovich

*Magistr, O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi huzuridagi
Fiskal institut. Tel: +998910407112 E-mail: nodir.karabayev@gmail.com*

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada soliq hisobining korxonada moliyaviy barqarorligini ta'minlashdagi ahamiyat yoritilgan. Unda soliq hisobini tashkil etish maqsadi, vazifalari, takomillashtirish yo'nalishlari, hisob jarayonini avtomatlashtirish, hisob jarayonida bulutli texnologiyalardan foydalanish masalalariga to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy barqarorlik, soliq hisobi, raqamli iqtisodiyot, bulutli texnologiyalar, soliq turlari, soliq to'lovchilarning turlari, soliq solish tizimi

Аннотация: В данной научной статье описывается значение налогового учета в обеспечении финансовой устойчивости предприятия. Особое внимание было уделено цели, задачам, направлениям совершенствования, автоматизации учетного процесса, использованию облачных технологий в учетном процессе.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, налоговый учет, цифровая экономика, облачные технологии, виды налогов, типы налогоплательщиков, система налогообложения.

Abstract: This scientific article describes the importance of tax accounting in ensuring the financial stability of an enterprise. Particular attention was paid to the goals, objectives, areas of improvement, automation of the accounting process, and the use of cloud technologies in the accounting process.

Key words: financial stability, tax accounting, digital economy, cloud technologies, types of taxes, types of taxpayers, taxation system.

Korxonada va tashkilotlarning moliyaviy barqarorligi iqtisodiyotni diversifikatsiyalash hamda yashil iqtisodiyotni qurish sharoitida e'tiborga olinishi kerak bo'lgan asosiy ko'rsatkichlaridan biri sanaladi. Korxonaning moliyaviy barqarorligiga ichki va tashqi omillar ta'sir ko'rsatadi. Bu korxonada xususiyl kapitali qiymatlarini oshishiga yoki kamayishiga sabab bo'ladigan omillardan iboratdir. Soliq hisobi, to'lanadigan soliq turlari hamda soliq hisoblash tizimlari aynan korxonaning moliyaviy barqarorligiga ta'sir qiluvchi omillardan biri sanaladi.

Korxonada soliq hisobini maqbul shaklda tashkil etilishi va doimiy nazorat qilib borilishi moliyaviy mablag'larni tejash hamda qo'shimcha moliyaviy resurslarni shakllantirishga imkon yaratadi.

Korxonalarda soliq hisobini takomillashtirish uchun hisob jarayonlarini raqamlashtirish zaruriy shart hisoblanadi. Onlayn xizmatlar va savdolarining yo'lga qo'yilishi, savdo platformalarining ishga tushirilishi, raqamli xizmatlar hamda tovarlar turining ortib borishi korxonada soliq hisobini yuritishda hamda soliq bazalarini shakllantirishda bir qancha muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Bugungi kunga qadar "korxonaning moliyaviy barqarorligi" tushunchasiga yakuniy ta'rifi berilgan emas. Iqtisodchilar moliyaviy barqarorlikni ifodalovchi turli ko'rsatkichlarni ajratib ko'rsatishadi. Korxonaning moliyaviy barqarorligiga ta'sir ko'rsatadigan va uning moliyaviy barqarorligini belgilaydigan bir qancha ko'rsatkichlar va ko'rsatkichlar tizimi mavjud. K.N.Mingalievning ta'kidlashicha, "moliyaviy barqarorlik — bu tashkilotning ma'lum vaqt davomida o'z faoliyatini saqlab qolish, shu jumladan olingan kreditlar bo'yicha kelishuv shartlarini bajara olish hamda sifatli mahsulot ishlab chiqarishni ishlab chiqarish manbalari bilan ta'minlay olish qobiliyatidir".

Savitskaya G.V. moliyaviy barqarorlikka kengroq ta'rif bergan. Uning fikricha, "korxonaning moliyaviy barqarorligi — bu tadbirkorlik subyekting o'zgaruvchan ichki va tashqi muhitda o'z aktivlari va passivlari muvozanatini ushlab uchun xavfning maqbul darajasida doimiy to'lov qobiliyati va investitsiya jozibadorligini saqlagan holda faoliyat ko'rsatishi va rivojlanishi, uning barqarorligini kafolatlash qobiliyati", — hisoblanadi.

Ushbu ta'rifda korxonaning aktivlari va passivlari nisbati, shuningdek uning investitsion jozibadorligi kabi yangi omillar paydo bo'ladi. Mahalliy va xorijiy iqtisodchilarning tadqiqotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, korxonaning moliyaviy barqarorligi ko'rsatkichi mohiyatini ochib berish uchun asosiy yondashuv orqali amalga oshirilishi mumkin:

- korxonada moliyaviy holatini ifodalovchi ko'rsatkichlarga asoslangan holda moliyaviy barqarorlik izohlash;
- kapital tarkibini tahlil qilish yordamida moliyaviy barqarorligini izohlash;
- korxonaning turli xatarlardan himoyalanganligiga asoslangan holda korxonada moliyaviy barqarorligini izohlash.

Birinchi yondashuv tarafdorlari iqtisodchilar A.G. Gryaznova, E.N. Ishima G.N. Vyborova va boshqalar. Ularning fikriga ko'ra, korxonaning moliyaviy barqarorligi likvidlik, rentabellik, to'lov qobiliyati, ishbilarmonlik faolligi va

boshqalar kabi ko'rsatkichlar orqali aniqlanishi kerak. Moliyaviy barqarorlik to'lov qobiliyati tushunchasiga yaqin, ya'ni u ko'p hollarda korxonaning moliyaviy resurslarini to'plash qobiliyati sifatida qaraladi.

Ikkinchi yondashuv tarafdorlari sifatida Yu.A.Danilevskiy, V.V.Kovalyov, O.V.Nfimova. G.V.Savitskayalarni sanab o'tish mumkin. Ularning fikricha korxonaning xususiy kapitali moliyaviy barqarorlikning asosiy ustuni hisoblanadi hisoblashadi. Ushbu yondashuv asosiy manba sof aktivlar qiymati deb hisoblaydi. Asosiy muammo xususiy kapitalining umumiy miqdorini aniqlash va sof aktivlar qiymatini kerakli darajada ushlab turish uchun xususiy kapital va qarz mablag'larining maqbul muvozanatini ta'minlashdir. Sof aktivlar qanchalik ko'p bo'lsa, korxonada moliyaviy jihatdan shuncha barqaror bo'ladi.

Bu yondashuvlar bizga korxonaning moliyaviy barqarorligi to'g'risida kengroq tushunchalarga ega bo'lishimizga yordam beradi. Shu o'rinda korxonada soliq hisobining bunga qanday aloqasi borligi borasida haqli savollar yuzaga chiqishi mumkin.

Korxonada soliq hisobini to'g'ri yuritilishi korxonaga moliyaviy aktivlarning tejalishini ta'minlab beradi. Tejab qolingan soliq summalari hisobiga esa korxonaning sof aktivlar miqdori oshadi. Bu har qanday holda ham korxonaning moliyaviy barqarorligini oshiradi.

Soliq hisobining maqsadi korxonada to'laydigan soliqlar miqdorini aniqlashdan iborat emas. Soliq hisobi korxonaning qanday soliq tizimida faoliyat olib borishini, ya'ni yagona soliqmi yoki umumiy tartibdagi soliq to'lovchisi sifatida faoliyat yuritishi, soliq imtiyozlaridan foydalanish imkoniyatlarni oshirish, o'z vaqtida soliq to'lovlarni to'lanishini nazorat qilish natijasida turli penya va jarimalar ko'rinishidagi xarajatlarni oldini olish va boshqa bir qancha vazifalarni bajaradi.

Korxonada soliqlarning hisoblanishi va to'lanishini tartibga solish va rivojlantirishning mavjud mexanizmlariga qaramay, iqtisodiyotini raqamlashtirish sharoitida hali ham bir qator hal yechilmagan muammolar mavjud. So'nggi paytlarda kriptovalyuta va tokenlarni o'z ichiga olgan raqamli moliyaviy aktivlarni yaratish, saqlash va aylanish jarayonida yuzaga keladigan munosabatlar atrofida huquqiy maydonni belgilashdagi qiyinchiliklar faol muhokama qilinmoqda. Bu mamlakatda raqamli kriptovalyutalar muomalasini tartibga soluvchi qonun me'yoriy hujjatlarni shakllantirish hamda ularni muomalaga kiritish bilan hal bo'ladigan masalalardan biridir. Birinchi galda huquqiy nuqtayi nazaridan qonun hujjatlarida mazkur moliyaviy vositalarning ta'rifini belgilash; raqamli pul munosabatlarini huquqiy tartibga solish maqsad va tamoyillarini ishlab chiqish; ushbu turdagi moliyaviy

vositalarni tartibga solishda milliy va xalqaro standartlar o'rtasidagi optimal muvozanatni aniqlash kabi muhim masalalar hal etilishi zarur. Undan keyin esa yuridik va jismoniy shaxslarning kriptovalyutalarni qaysi yo'nalishlarda va qanday tasarruf etishlari mumkinligi bo'yicha zaruriy me'yorlarni ishlab chiqish kerak.

Korxonalarda soliq hisobini optimallashtirish hamda to'lanadigan soliqlar hisobidan moliyaviy resurslarni tejalishini ta'minlashga erishish moliyaviy barqarorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Чебунин Антон Сергеевич (2018). Финансовая устойчивость: понятие, сущность, факторы влияния. Проблемы науки, (5 (29)), 54-57.
2. Гулькова Е. Л., Карп М. В., Типалина М. В. Налоговые вызовы цифровой экономики // Вестник ГУУ. 2019. №4.
3. Акбаралиевич, Э.А., & Махамадзиковна, Г.М. (2022). Совершенствование Учета Собственного Капитала В Условиях Перехода На Мсфо. Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance, 3(12), 8-16. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/H7UVE>
4. Anthony A. Atkinson, Robert S. Kaplan, Ella Mae Matsumura, S. Mark Young. Management Accounting: Information for Decision-Making and Strategy Execution 6th Edition. Pearson College Div. 2011. ISBN: 978-0132823272
5. Эрматов Акмалжон Акбаралиевич, & Муратов Азиз Акбарович. (2022). Вопросы Формирования Уставного Капитала Предприятия В Условиях Модернизации Экономики. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 11, 158–165. Retrieved from <https://periodica.org/index.php/journal/article/view/241>